

**В.О. Віннікова**, канд. техн. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)  
**Н.В. Дуденко**, д-р мед. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)  
**Ю.М. Хацкевич**, канд. техн. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

## **МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ДОСВІД РОБОТИ**

Активна хвиля бізнес-освіти і в нашу країну принесла ясне розуміння того, що освіта працюючих студентів суттєво відрізняється від освіти студентів-очників. І сьогодні для багатьох бізнес-шкіл не секрет, що не всі методи занять з такими студентами хороші. Деякі методи, наприклад лекції, скоріше шкідливі, оскільки послідовне викладання змісту концепцій курсу, як правило, вже зроблено в підручниках. Викладач в ролі лектора зможе дати лише авторську інтерпретацію підручника. Але копія завжди слабкіше оригіналу.

Процес засвоєння в освіті дорослих студентів корисно розуміти як етапи руху їх свідомості, наприклад за таким ланцюгом:

Дія => Розуміння => Знання => Дія.

У цій схемі відбивається шлях руху свідомості в процесі освіти саме людини, що працює, та використовує знання з власної діяльності у вигляді досвіду і теорії та повертає ці знання в діяльність для її розвитку.

У теорії навчання дорослих відома модель «Циклу навчання на практиці», згідно з якою практика, реальна діяльність лише тоді може служити джерелом розвиваючого навчання, коли вона «включається» в певний цикл осмислення її кінцевого результату. У цьому циклі практика (1-й етап моделі) піддається аналізу, рефлексує (2-й етап). На основі цього аналізу в свідомості вибудовуються деякі теоретичні моделі діяльності (3-й етап), які далі випробовуються (4-й етап), а кінцевий результат цього випробування повертається в діяльність, збагачуючи практику.

При ретельному дослідженні процесу осмислення концепцій стає зрозумілим, що цей цикл повинен бути доповнений особливими рефлексивними процесами на кожному його етапі. Іншими словами, кожен етап циклу після його першого проходження слід запустити на друге проходження по особливій траєкторії. Ця траєкторія роздумів утворюється з питань: «Навіщо це?», «Як цим користуватися?», «Як цим користуватися тут чи там?», «У що ми граємо?», «Навіщо це мені?», «На що це схоже?» та ін.

Суть цих питань не стільки в самому предметі розуміння, скільки в тому, що зрозуміле в ньому. Завдяки такій структурі знання воно набуває глибини і повноти, які оплачуються витратами сил не тільки викладача, а й студентів.

Використання різних методів підходу до працюючих студентів допоможе зробити навчальний процес більш ефективним.

Групові методи – це методи, які засновані на колективному вирішенні студентами завдань, заздалегідь підготовлених викладачем. Групова робота розкриває творчі сили учасників, з'єднує ідеї, породжує безліч точок зору на предмет вивчення, вносить різноманітня сенсу, з'єднує протилежності. Процесу «сходження» до розуміння можна допомогти, керуючи групами: ролями членів груп, нормами, завданнями, стилями поведінки й іншими компонентами командної роботи.

В ігрових методах учасники вживають певні ролі і поведяться відповідно до них. Гра знімає внутрішні бар'єри до породження смислів, сприяє постановці нових питань, вводить нові точки зору на предмет, мобілізує досвід поведінки в інших ситуаціях. Гра створює ефект «відволікання від особистого» і одночасно нові «особисті» відносини з предметом.

Творчо-конструктивні методи ґрунтуються на тому, що розуміння і творчість – синоніми в деякому сенсі. Досягнення розуміння відбувається через творчий пошук рішень проблем, через помилки і їх виправлення. Приклади методів: «мозковий штурм», «Дельфі», метод стимулювання випадковістю, метод дроблення і відновлення, метод винесення, метод проекцій та ін.

При системних методах проведення занять розуміння досягається через виділення частини і цілого, абстрактного і конкретного, структури і функції в об'єкті. Тут доречно будувати кілька системних видів об'єкта. Кожна нова система «відкриває» нову грань об'єкта, поглиблюючи розуміння. Спираючись на ці судження, варто загострити увагу на тому, що системні технології і методи розуміння – це одні з безлічі ефективних методів.

Освіта через бізнес – одне з «вікон» до світлого шляху розвитку працюючих студентів. Хочеться відчинити його ширше. Розмірковуючи так, легко прийти до думки про те, що розуміння студентами нових концепцій навчальних курсів є процес «сходження» свідомості до цілого, яке відбивається в них. Отже, викладач в аудиторії – це повною мірою «ведучий» свідомістю тих, хто йому довірявся.